

# HAKLARIMIZ

ÖĞRETMENLER İÇİN BİLGİ



CIP - Kataločni zapis o publikaciji  
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

342.726-053.2

HAKLARIMIZ : öğretmenler için bilgi / [yazarlar Blanka Jamnišek  
... [et al.] ; resimleyen Matjaž Schmidt]. - Ljubljana : Slovenya  
Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2005

ISBN 961-91619-7-1  
1. Jamnišek, Blanka  
221612544

# GİRİŞ

İnsan hakları ve çocuk hakları evrenseldir. Ülkeler onları bilgilendirmekle, eğitmekle, tamamlamakla ve onlara saygı göstermekle sorumludur. Uluslararası kuruluşların rolü, ülkeleri değişik programlar vasıtasıyla temel insan ve çocuk haklarının uygulanması sorumluluğunu yerine getirmek konusunda cesaretlendirmektir.

Son on yılda, insan hakları eğitimi konusu teori, araştırma, politika ve uygulama açısından tartışmaların ana konusu olmuştur. 2005 yılında, Birleşmiş Milletler 'İnsan Hakları Eğitimi Dünya Programı'nı başlatmıştır, Avrupa Birliği 'Avrupa'nın İnsan ve Demokrasi Hakları Öncelikleri ' ve Avrupa Konseyi ise 'Eğitim Aracılığıyla Avrupa Vatandaşlık Yılı' programını başlatmıştır. Ülkenizin de üyesi olduğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) da kendi sorumlulukları vardır. Örgütün kararlılığı, Aralık 2003'te 21. Yüzyılda Güvenliği ve İstikrara Yönelik Tehditlerin Ele Alınması konulu AGİT Strateji Belgesinde teyit edilmiştir:

*'AGİT'in çabaları genç nesillerde, hoşgörü ihtiyacının, uzlaşmanın ve barış içinde bir arada yaşamının öneminin idrak edilmesini sağlamaktır. Onların gelecek için umutları ve geleceğe bakış açıları anahtar niteliğindedir. Bu yüzden, uygun olan her ortamda, AGİT eğitim alanında güçlü bir rol alacaktır.'*

Bu AGİT sorumluluğunun uygulanmasına katkıda bulunmak için Slovenya, AGİT'in 2005 dönem başkanı olarak, üye ülkeler arasında bir pilot proje uygulamaya karar verdi. Sizin de bu projeye katılmanızdan büyük mutluluk duyduk.

Dünyadaki pek çok ülke tarafından tasdik edilen, Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun olarak ve Slovenya okullarındaki iyi öğretim uygulamalarına dayanarak, 10-12 yaş grubuna çocuk haklarını öğretmek için bazı faydalı malzemeleri sizlere sunmaktan memnuniyet duyarız.

Slovenya'da benzer malzemeler hem öğrencilerde, hem de öğretmenlerde beğeni uyandırmıştır. Aralık 2004 ve Ocak 2005 arasında Ljubljana Eğitim Araştırmaları Enstitüsü tarafından yapılan değerlendirme çalışması (öğretmenlerin ankete verdikleri cevaplara dayanarak) projeye katılan öğrencilerin insan hakları algısında kayda değer bir değişme olduğunu



göstermiştir. Bu sonuçlara göre, günlük okul hayatlarında, öğrenciler insan hakları ihlallerinin daha iyi farkına varmakta ve çocuk hakları konusunda daha hassas davranmaktadırlar. Aynı zamanda, öğretmenlerin çok büyük bir kısmı, bu projeye katılmakla bu konuda ileride yapılacak projelere de katılabilmelerini sağlayacak bilgileri edindiklerini farkettiler.

AGİT pilot projesi kapsamında sunduğumuz öğretim malzemeleri, çocuk hakları konusunda basit metinleri içeren kart setinden ve öğrencilerin kartları toplaması için bir albümden oluşmaktadır. Pilot projenin başlangıcında, öğretime başlanıldığında her öğrenciye boş bir albüm verilir. Her derste bir kart verilir ve bu kart hakkında konuşulur. Ders sonunda öğrenciler verilen kartları albümlerine koyarlar.

Bu bilgi kitapçığı öğretmenler için hazırlanmıştır. Kitapçık, kartlardaki konuların nasıl ele alınacağı ve öğretmenlerin tartışma ortamı yaratabilmeleri için ve konuyla ilgili yapacakları aktiviteler hakkında ip uçları içermektedir. Muhtemel grup çalışma teknikleri listesi de kitapçığa dahil edilmiştir. Her çocuğun ve bireyin temel insan haklarına saygıyı ele alan bu öğretim malzemesi, en uygun öğretim metodunu oluşturmanızda size yardımcı olacaktır. Olası metotlardan biri, haklara paralel olarak sorumluluklardan da bahsetmek ve günlük yaşamdan ve okul hayatından örnekler vermektir.

Bu kitapçıkta, ayrıca, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin resmi metninden alıntılar ve çocuk ve insan hakları konusunda daha fazla bilgi bulabileceğiniz kaynak listesini de bulacaksınız. İnsan hakları eğitimi konusu ciddi ve önemli bir konu olduğu için, bu kitapçık bu konuyla ilgili her şeyi ve her tür eğitim metodunu kapsamamaktadır. Bu sebepten dolayı yazılı kaynaklar (kitaplar, makaleler) hakkında bilgiyi ilişikte ve internette bulabilir ve böylece konu hakkında detaylı bilgilere ulaşabilirsiniz. Uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından kullanılan en faydalı ve en yaygın bilgileri içermektedir.

Pilot projeyi uyguladıktan sonra bu konudaki tecrübelerinizi ve yorumlarınızı merak ediyoruz. Bu sebepten dolayı ekte bir anket gönderiyoruz. Bu yolla öğretmenlerin tecrübelerinden ve önerilen insan hakları eğitimi yöntemi hakkındaki yorumlarından bazı geri bildirimler toplamayı istiyoruz. Bu, öğretim metodunun ve malzemelerinin gelecek nesiller için geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Bu, varolan bir metoda yardımcı malzeme ve resmi okul müfredatı dışında yenilikçi bir yaklaşım olarak kullanılabilir basit bir öğretim malzemesidir. Bu hedef grubu için insan hakları eğitimi konusunda herhangi bir çalışmanın yapılmadığı ülkelerde, bu pilot proje insan hakları eğitimi sürecinin başlamasını teşvik edebilir.

Eğer bu pilot proje AGİT kapsamında kabul edilip başarılı bir şekilde uygulanırsa, umuyoruz ki gelecekte sürdürülebilir ve geliştirilebilir. İnsan ve çocuk haklarını öğretmek bizim için sadece sorumluluk değildir. Aynı zamanda sağlıklı genç nesillerin gelişmesine katkıda bulunduğu için bize memnuniyet de vermektedir. İnanıyoruz ki, insan hakları eğitimi, bugünün çocukları olan geleceğin vatandaşlarına yapılan ortak yatırım girişimi olarak algılanmalıdır. Bu projeye katılmaktan büyük memnuniyet duyacağınızı umuyoruz.



# METODOLOJİ

## ÖRNEK GRUP ÇALIŞMASI TEKNİKLERİ

### SINIF TARTIŞMASI

Tartışmalar öğretmenler ve öğrencilerin konuya olan bakış açılarını öğrenmek için iyi bir yoldur. Bu insan hakları eğitimi için çok önemlidir çünkü gerçekleri bilmenin yanı sıra öğrencilerin konuyu kendi kendilerine araştırıp analiz etmeleri gerekir. Haberler, posterler örnek olayların incelenmesi, tartışmanın hedefine ulaşması için faydalı araçlardır. Şu soruyu sorarak başlayın, 'hakkında ne düşünüyorsunuz?'

### İKİŞER KİŞİLİK GRUP TARTIŞMASI

Grup tartışması için mevcut bir konu yoksa, bu metot faydalıdır. Öğrencilerden ikişer kişilik gruplar halinde bir veya iki dakika için konuyu tartışmalarını, sonra bütün gruplarla fikirlerini paylaşmalarını isteyin. Kısa bir süre sonra öğrencilerin konuyu tartıştıkları bir atmosfer yaratıldığını göreceksiniz.

### KÜÇÜK GRUP TARTIŞMASI

Küçük grup çalışması sınıf tartışmasının karıştıdır. Herkesi katılmaya teşvik edecek ve işbirlikçi takım çalışmasının gelişmesine yardımcı olacak bir metottur. Grupların büyüklüğü, sınıfın durumu ve sahip olunan mekan gibi faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Küçük bir grup 2 veya 3 kişiden oluşabilir, fakat bu teknik en iyi 6-8 kişiyle uygulanabilir. Küçük grup tartışması mevcut olan konuya göre 15 dakika, bir saat veya bir gün sürebilir.

Öğrencilere sadece 'konuyu tartışın' demek nadiren olumlu bir sonuç verecektir. Konu ne olursa olsun, yapılacak olan çalışma net olarak tanımlanmalıdır ve öğrenciler belirlenmiş bu amaç doğrultusunda çalışmalı ve bütün gruba yaptıklarıyla ilgili geri bildirimde bulunmalıdırlar. Örneğin, öğrencilere çözülmesi veya cevaplanması gereken bir problem biçiminde görevler verin.

### RESİMLER: ÇİZİMLER, KOLAJ, KARİKATÜR, FOTOĞRAF

'Bir resim binlerce şey anlatır'. Görsel imgeler, bilgi vermek ve dikkat çekmek için çok güçlü araçlardır. Şu da unutulmamalıdır ki resim çizmek, sadece düşünme biçimi görsel olanlar için değil, aynı zamanda kendini sözel olarak ifade etmekte iyi olmayanlar için de kendini ifade etmenin ve iletişim kurmanın önemli yollarından biridir.

## **MEDYA: GAZETELER, RADYO, TELEVİZYON, İNTERNET**

Medya, tartışma malzemeleri için iyi bir kaynaktır. İçeriği ve sunuluş biçimini tartışmak, önyargıları ve kalıplaşmış örnekleri analiz etmek her zaman için ilginçtir.

## **FİLMLER, VİDEOLAR VE RADYO OYUNLARI**

Gençler arasında çok popüler olan filmler, videolar ve radyo oyunları, insan hakları eğitimi için çok güçlü araçlardır. Bir filmi izledikten sonra yapılan bir tartışma, tartışılacak olan ana konu için iyi bir başlangıç noktasıdır. Öğrencilerin filme olan ilk tepkileri hakkında konuşmak, 'gerçek yaşam'la ne kadar doğru orantılı olduğunu, karakterlerin gerçekçi olup olmadığını, belirli bir politik veya ahlaki bakış açısının propagandasını yapmaya çalışıp çalışmadığı tartışılacak konular arasında olabilir.

## **BEYİN FIRTINASI**

Yeni bir konu ele alınırken, yaratıcılığı teşvik etmek ve çabuk bir şekilde fazla fikir üretebilmek için uygulanabilecek metotlardan biri de beyin fırtınasıdır. Özel bir problemin çözümünün de veya bir sorunun cevaplanmasında da kullanılabilir.

Talimatlar:

- Beyin fırtınası yapmak istediğiniz konuya karar verin ve pek çok cevabı olabilecek bir soru oluşturun.
- Herkesin görebileceği bir yere soruyu yazın.
- Öğrencilere fikirlerini sorun ve herkesin görebileceği bir yere onların fikirlerini yazın. Bu fikirler bir kelime veya kısa ifadeler olmalıdır.
- Fikirler tükendiğinde beyin fırtınasını durdurun.
- Öneriler bölümüne geçin ve öğrencilerin yorumlarını isteyin.

Şu noktaları göz önünde bulundurun:

- HER yeni öneriyi muhakkak yazın. Genellikle en yaratıcı öneriler en faydalı ve en ilginç olanlardır.
- Hiç kimse yazılan bir madde hakkında, öneriler bölümüne kadar yorum yapmamalı ve eleştiride bulunmamalıdır veya söylenmiş bir fikri tekrar etmemelidir.
- Herkesin katılımı sağlanmaya çalışılmalıdır.
- Kendi fikirlerinizi sadece gerekli olduğunda grubu teşvik etmek için açıklayınız.
- Eğer bir öneri açık değilse, netleştirilmesini isteyiniz.



## **DUVAR YAZISI**

Bu yöntem de beyin fırtınası biçimindedir. Öğrenciler fikirlerini küçük kağıtlara yazarlar (örneğin 'Post-it'ler) ve duvara yapıştırırlar. Bu metodun avantajları, öğrencilerin diğerlerinin fikirlerinden etkilenmeden önce kendi kendilerine sakince düşünüp karar verebilmeleri ve kağıtların yerlerinin oluşturulan gruplara göre değiştirilebilmesidir.

## **ROL YAPMA**

Rol yapma öğrenciler tarafından küçük bir tiyatro oyununun sahnelenmesidir. İnsanlar oyunu tiyatrolaştırmak için kendi hayat tecrübelerini kullanmalarına rağmen, genellikle doğaçlama yoluyla yapılır. Öğrencilerin alışık olmadıkları olayların ya da durumların canlandırılmasını amaçlar. Rol yapma, durumların anlaşılmasını kolaylaştırır ve katılanlara empati duyulmasını kolaylaştırır.

- Rol yapma benzetimden (simülasyon) şu açıdan farklıdır: Benzetimler yazılı metin de içeren kısa oyunlardır ve doğaçlama içermezler.
- Rol yapma ise gerçek hayatın taklididir. Örneğin karakterlerin doğru veya yanlış davranışları hakkında, cevabı basit olmayan sorular ortaya konabilir. Daha iyi anlaşılması için diğer bir faydalı teknik ise öğrencilerin rolleri değiştirmesidir.

Rol yapma büyük bir titizlikle uygulanmalıdır. İlk olarak öğrenciler rollerini bitirdiklerinde belli bir serbest zamanlarının olması gerekir. İkinci olarak, herkes bireylerin hislerine ve grubun sosyal yapısına saygı duymalıdır. Örneğin, engelli insanların taklidini yaparken, bazı öğrencilerin de (gözle görülmesi de) veya akrabalarının ve yakın arkadaşlarının engelli olabileceği göz önünde tutulmalıdır. Bu öğrenciler incitilmemeli veya zorlanmamalıdır. Böyle bir şey olması durumunda, olayı çok ciddi bir şekilde ele alın (özür dileyin, konuyu tekrar ele alın vb.). Aynı zamanda, kalıp ifadelerin kullanılmamasına dikkat edin. Rol yapma, taklit etme yeteneğine bağlı olarak katılımcıların diğer insanlar hakkında ne düşündüğünü ortaya çıkartabilir. Bu etkinliği eğlenceli hale getiren şey de budur. Konuya şu soru ile yaklaşmak faydalı olabilir: 'Oynadığımız karakter sizce bu şekilde midir?' Öğrencilerin eleştirel bakış açısının önemini kavramaları eğitim açısından önemlidir. Bu sebepten dolayı, katılımcılara oynadıkları karakteri geliştirdikleri bilgileri hangi kaynaklardan buldukları sorulabilir.



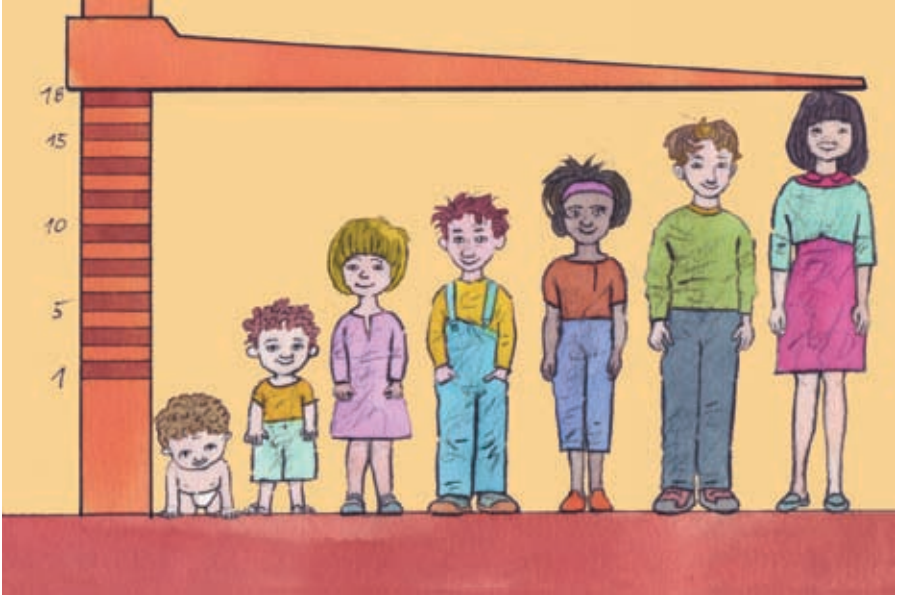
## **BENZETİM (SİMÜLASYON)**

Benzetimler herkesi içeren kapsamlı rol yapma tekniği olarak düşünülebilir. İnsanların zor konuları güvenli bir şekilde ele almalarını sağlar. Benzetimlerin genelde duygusal bir boyutu da vardır ki, bu boyut bu yöntemi çok etkili bir hale getirir. Öğrenciler sadece kafalarıyla değil, elleriyle ve kalpleriyle de öğrenirler. Benzetimden sonra öğrencilerden geri bildirim almak önemlidir. Oyuncular duygularını, neden bu hareketleri yapmayı seçtiklerini, algıladıkları yanlış yönleri ve elde edilen sonucun ne kadar kabul edilebilir olduğunu paylaşmalıdırlar. Gerçek hayattaki durumla canlandırdıkları durum arasındaki benzerliklerin çıkarılmasında onlara yardımcı olunmalıdır.

*\* Grup çalışması teknikleri konusunda daha detaylı bilgiyi bir Avrupa Konseyi yayını olan COMPASS'da bulabilirsiniz. Kitapçığın ikinci bölümünde 'Çocukların ve İnsanların Eğitim Hakları Hakkında Ek Kaynaklar' başlığıyla listelenmiştir.*



**BM Çocuk Hakları Sözleşmesi yetişkinlik yaşının altındaki herkesin çocuk olduğunu belirtir. Biz çocuklar haklarımızı bilme hakkına sahibiz. Bütün devletler çocukların haklarına saygı duymak ve bizim uzun vadeli çıkarlarımızı korumak zorundadır.**



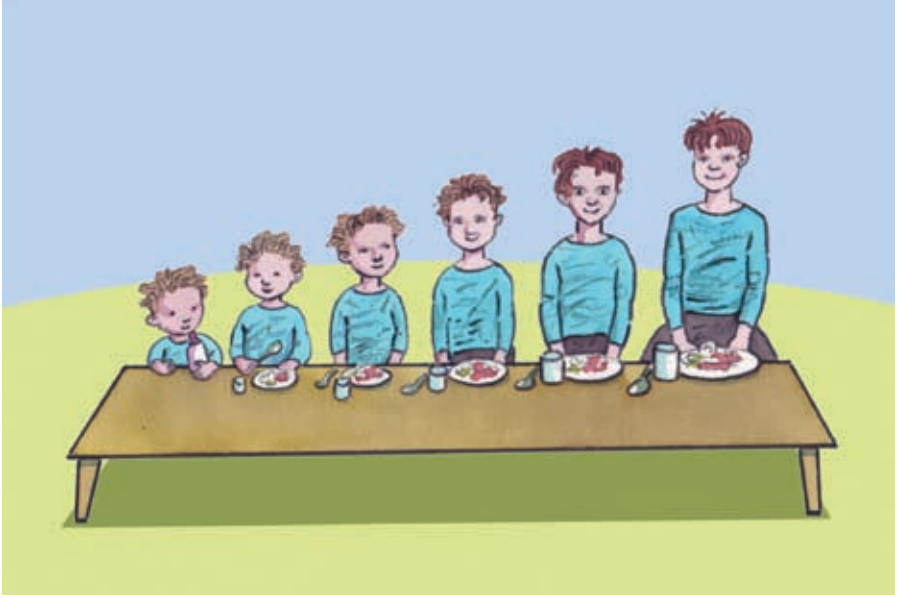
**Ek Bilgi:** (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesi)

Öğretmen, BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni özetler. Öğretmen, haklara güçlü vatandaşlık bağlılığı oluşturmak şeklindeki uzun dönem çıkarlara değinir.

**Olası faaliyetler:** tartışma ve örnek 'haklar posteri' hazırlama

- İnsan olmak ne anlama gelir?
- Neden bizim kurallarımız ve kanunlarımız var?
- Neden çocukların haklarını garanti altına alan bir doküman var?
- Hangi haklar Çocuk Hakları Sözleşmesi ile garanti altına alınmıştır? (Gruplara ayrılmış çocuklar bildikleri hakları numaralandırırlar, grup raporlarından sonra çocuk hakları hakkında ortak bir poster oluşturulabilir.)
- Bu haklara nereden aşinayız?
- Haklarımız hakkında nasıl ve nereden daha fazla bilgi alabiliriz?
- Bizim uzun dönem çıkarlarımız nelerdir? (çocuklar çıkarlarını sıralarlar ve birbirleriyle karşılaştırırlar)

**Biz çocuklar yaşam, yaşamı sürdürme ve geliştirme hakkına sahibiz. Biz çocuklar yeterli gıda ve içecek temiz su hakkına sahibiz.**



**Ek Bilgi:** (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 6 ve 27. Maddeleri)

*Bu hak özel bir öneme sahiptir ve BM Genel Kurulu tarafından büyük bir dikkatle ele alınmıştır. Öğretmen bu hakların garanti altına alınmasında devlet memurlarının ve yetkililerinin sorumluluklarına değinir.*

**Olası faaliyetler:** duvar yazıları ve tartışmalar

- Bir çocuğun gelişmesi için neler gereklidir?(Güvenlik, gıda, su, eğitim)
- Yeterli miktarda yiyecek ve temiz içme suyu ne anlama gelir?
- Bu hakkı bu kadar önemli yapan nedir?
- Bu hakkın çocuklara garanti edilmediği durumlar biliyor musunuz? (nerede?)
- Kim onlara yardım etmeli ve biz onlara nasıl yardım edebiliriz?

**Biz nerede olduğumuza bakılmaksızın doğuştan bir isim edinme ve milliyet sahibi olma hakkına sahibiz.**



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7 ve 8. Maddeleri)

Öğretmen kişinin kimliğinin bir parçası olarak isimlerin önemini tartışmalıdır. Yerel isimleri tartıştıktan sonra uluslararası isimler ve vatandaşlık da tartışılabilir.

**Olası faaliyetler:** dünya haritası önünde tartışma : öğretmen 55 AGİT ülkesini birkaç olay sunarak ve çocukların her yerde çocuk haklarını öğrendiklerini (herkes isim ve vatandaşlık hakkına sahiptir) anlatarak gösterir.

- İsminizin anlamı nedir?
- İsmi ya da vatandaşlığı olmayan çocuk biliyor musunuz; hiç doğum belgesi olmayan çocuklar olduğunu duydunuz mu; bu neden olumsuzdur?

**Biz çocuklar anne-babamızla, ailelerimizle ya da bize en iyi bakacak olan kişilerle yaşama hakkına sahibiz.**



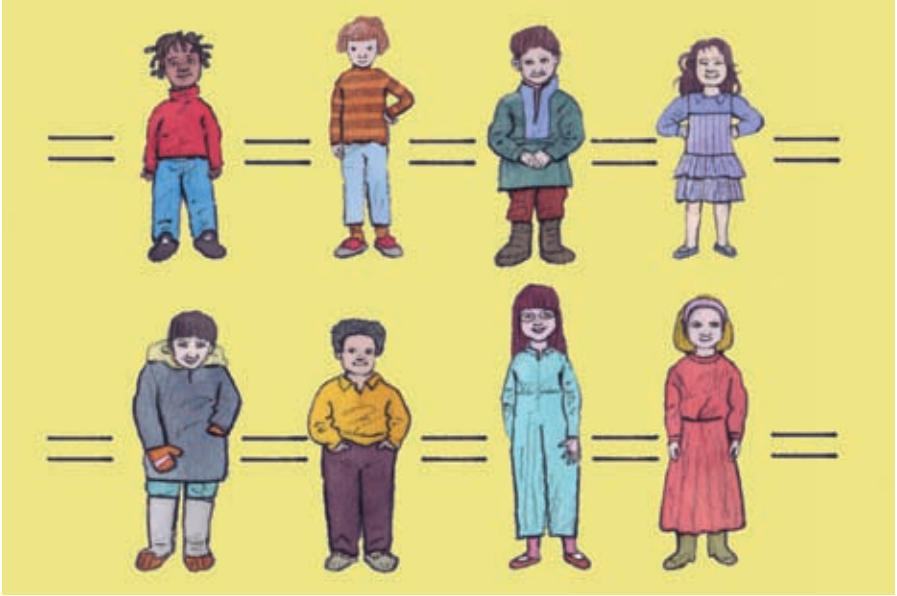
**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 5, 9 ve 18. Maddeleri)

Çocuk için en iyi olacak şey ön planda tutulur; bu hak Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3. maddesinde ele alınmıştır. Çocuğun güvenliği ve en iyi çıkarını sağlamak için çocuk bazen ailesinden ya da koruyucularından uzaklaştırılabilir.

**Olası faaliyetler:** belli bir konuda tartışma

- Ne tür aileler tanıyorsunuz (farklı aile büyüklüğü, farklı sayıda çocuk, tek aileli çocuk, birkaç neslin bir arada yaşadığı aileler v.b.)
- Bize en iyi aileler/koruyucular bakabilir ne demektir? Ne yönde daha iyi bakabilirler?
- Size kim bakıyor?

Hiç kimse çocuklara karşı etnik kökenlerine, milliyetlerine, dinlerine, dillerine, cinsiyetlerine ya da ırklarına dayalı olarak ayrımcılık yapma hakkına sahip değildir.



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesi)

Aralarında Çocuk Hakları Sözleşmesinin de yer aldığı uluslararası hukuk belgeleri ayrımcılık yapmama ilkesine dayanır. Sözleşmeye uygun olarak bütün çocuklara tüm hak ve özgürlüklerden yararlanma hakkı kazandırılmıştır.

**Olası faaliyetler:** tartışma, medya bilgisi de kullanılabilir.

- Öğretmen çocukları dünyadaki farklılıklar konusunda sesli düşünmeye teşvik eder; hangi dil, din, ırk, milliyet ve etnik grupları tanıyoruz?
- Tartışma, her yerde birilerinin yabancı olabileceği gerçeği üzerinde ve eşitliğe ve farklılıklara saygı temelinde yönlendirilmelidir.
- Aramızdaki farklar nerededir (örneğin sınıfta)?
- Hangi açılardan birbirimize benziyoruz?

Biz çocuklar eğitim ve parasız ilköğretim hakkına sahibiz.



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28 ve 29. Maddeleri)  
Bu maddenin garanti edilmesi fırsat eşitliği ilkesine dayanmaktadır.

**Olası faaliyetler:** küçük çalışma grubu, tartışma

- Eğitim neden önemlidir?
- Sizin yaşınızdaki tüm çocuklar okula gidiyor mu?
- Okula gitmeyen biri var mı, varsa neden? (burada, herhangi bir yerde, yurtdışında)
- Dünyadaki bütün çocukların ilkokula gitmeleri sağlanabilir mi; bu neden önemlidir?

**Bizi dinleyin, çünkü biz çocuklar düşüncelerimizi ifade etme hakkına sahibiz.**



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12, 13, 14, 15 ve 17. Maddeleri)

**Olası faaliyetler:** İfade hakkına ek olarak çocukların arkadaşlık, düşünce, vicdan, din ve bilgi edinme gibi diğer temel hak ve özgürlükleri garanti edilmektedir.

- Herkes seçilmiş bir konu hakkında düşüncelerini anlatır. Herkes herkesi dinler.
- Tartışma: kendinizi anlatmak ve başkalarını dinlemek neden önemlidir?
- Yetişkinlere düşüncelerinizi nasıl dinletebilirsiniz?
- Yurttaşlık hakları neden bu kadar önemlidir?



Biz çocuklar sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkına sahibiz.



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 24. Maddesi)

**Olası faaliyetler:** rol yapma, tahtaya yazma ve tartışma

- Her çocuk tıbbi tedavi gerektiren bir hastalık söyler (hasta ve doktor rolü yapabilirler); öğretmen söylenen hastalıkları tahtaya yazar.
- Tartışma: çocukların sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkına saygı gösteriliyor mu?  
Eğer gösterilmiyorsa, bu hakkı çocuklara kim garanti edecektir?

**Özel ihtiyaçları olan çocuklar özel bakım hakkına sahiptir.**



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 23. Maddesi)

Öğretmenler neden özel ihtiyaçları olan çocukların özel bakıma ihtiyaç duyduklarını ve bazen çocukların doğum ya da başka nedenlerden dolayı bu durumda olduklarını açıklar.

**Olası faaliyetler:** tartışma

- Özel ihtiyacı olan çocuklar kimlerdir ("gizli özrü" ve fiziksel, psikolojik, sosyal özrü olanlar dahil özürlerin listelenmesi)?
- Bu çocuklar ihtiyaçları olan özel bakımdan nasıl yararlanır?
- Bu çocukların sosyal yaşama ve düzenli normal sınıflara katılımına nasıl yardımcı olunabilir?

Eğer biz çocuklar üçüncü ülkelerde yabancı ya da mülteci konumdaysak, uygun bakım ve korunma hakkına sahibiz.



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 20 ve 22. Maddeleri)

**Olası faaliyetler:** Güncel gelişmelerin ve medya haberlerinin temelinde tartışma

- Mülteci, sığınmacı ya da yabancı kimdir?
- Hiç böyle birini tanıyor musunuz? Bu kişiler nerelidir?
- Bu kişilerin en çok neye ihtiyacı vardır; onlara kimler, nasıl yardımcı olabilir?
- Biz onlara nasıl yardımcı olabiliriz (eğer onlardan biri bize gelirse ya da zaten bizim aramızdaysa)?

**Biz çocuklar dinlenme, oyun oynama ve eğlence faaliyetlerine katılma hakkına sahibiz.**

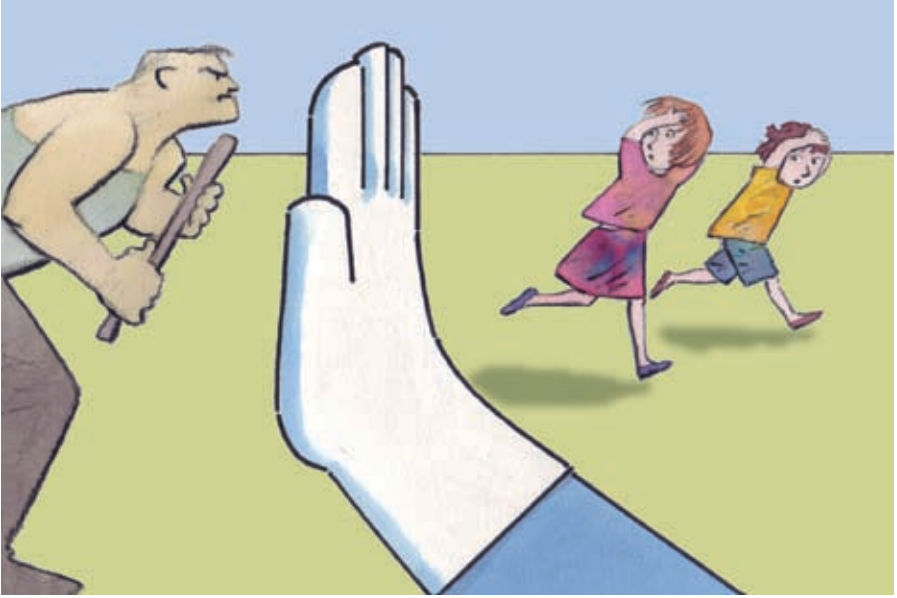


**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. Maddesi)

**Olası faaliyetler:** resim çizme ve tartışma; resimleri gösterme (örneğin sınıfta, okulda)

- Çocuklar boş zamanlarında yapmaktan hoşlandıkları şeyleri resmederler.
- Herkes kendi çizimini gösterir ve anlatır.
- Öğretmen en çok sevilen faaliyetleri tahtaya yazar.
- Öğretmen boş zaman ve onun önemi üzerine tartışmayı yönlendirir.

**Biz çocuklar her türlü şiddet ve istismara karşı korunma hakkına sahibiz.**



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 33, 34, 35, 36, 37 ve 38. Maddeleri)

**Olası faaliyetler:** tartışma ve duvar resmi

- Ne tür şiddetleri biliyorsunuz (fiziksel ve psikolojik)?
- Şiddet gösteren kişiler kimlerdir, onların kurbanları kimlerdir?
- Çocukları şiddetten kim korumalıdır?

**Biz çocuklar özellikle okul çağında (eğitim görmemiz gereken yıllarda) ucuz işgücü olarak kullanılmayız.**



**Ek bilgi:** (Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 32. Maddesi)

Öğretmenler, çocukların aile üyesi olarak sorumluluk sahibi oldukları işlerle sömürülme arasındaki ayrımı anladıklarından emin olmalıdır.

**Olası faaliyetler:** tartışma

- Siz çocuklar evde ailenize yardımcı olurmusunuz ve ne tür işler yaparsınız?
- Çalışmaya zorlandıkları için okula gitmeyen çocuklar tanıyor musunuz?
- Bu çocuklar nelerden mahrumdur?

# ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

*Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Tarafından 44/25 sayılı Kararla 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş ve imzaya açılmıştır.  
27 Ocak 1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmî Gazete*

Bu Sözleşmenin Ülkemizdeki uygulamalarının izlenmesi ve koordinasyonundan SHÇEK Genel Müdürlüğü sorumludur.

## ÖNSÖZ

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler:

Birleşmiş Milletler Andlaşmasında ilan edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin, doğuştan varlıklarına özgü bulunan haysiyetle birlikte eşit ve devredilemez haklara sahip olmalarının tanınmasının, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu düşünerek,

Birleşmiş Milletler halklarının, insanın temel haklarına ve bireyin, insan olarak taşıdığı haysiyet ve değere olan kesin inançlarını Birleşmiş Milletler Andlaşmasında bir kez daha doğrulamış olduklarını ve daha geniş bir özgürlük ortamında toplumsal ilerleme ve daha iyi bir yaşam düzeyi sağlama yolundaki kararlılıklarını hatırladıkça,

Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde herkesin, bu metinlerde yer alan hak ve özgürlüklerden ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuştan veya başka durumdan kaynaklanan ayrımlar dahil, hiçbir ayırım gözetilmeksizin yararlanma hakkına sahip olduklarını benimsediklerini ve ilan ettiklerini kabul ederek,

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu ilan ettiğini anımsayarak,

Toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunluluğuna inanmış olarak,

Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini kabul ederek,



Çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının ve Birleşmiş Milletler Andlaşmasında ilan edilen ülkeler ve özellikle barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini gözönünde bulundurarak,

Çocuğa özel bir ilgi gösterme gerekliliğinin, 1924 tarihli, Cenevre Çocuk Hakları Bildirisinde ve 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulunca kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisinde belirtildiğini ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde (özellikle 23 ve 24 üncü maddelerinde) ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmede (özellikle 10 uncu maddesinde) ve çocukların esenliği ile ilgili uzman kuruluşların ve uluslararası örgütlerin kurucu ve ilgili belgelerinde tanındığını hatırd tutarak,

Çocuk Hakları Bildirisinde de belirtildiği gibi "çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu"nu hatırd tutarak,

Ulusal ve uluslararası düzeyde çocukları aile yanına yerleştirme ve evlat edinmeye de özel atıfta bulunan Çocuğun Korunması ve Esenliğine İlişkin Toplumsal ve Hukuksal İlkeler Bildirisi; Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları) ve Acil Durumlarda ve Silahlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmasına ilişkin Bildirinin hükümlerini anımsayarak,

Dünyadaki ülkelerin tümünde çok güç koşullar altında yaşayan ve bu nedenle özel bir ilgiye gereksinimi olan çocukların bulunduğu bilinci içinde,

Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin taşıdığı önemi gözönünde tutarak,

Her ülkedeki, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliğinin taşıdığı önemin bilincinde olarak,



Aşağıdaki kurallar üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

## I. KISIM

### Madde 1

Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

### Madde 2

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasi ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.
2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırımı veya cezaya tabi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemi alırlar.

### Madde 3

1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.
2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de gözönünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

### Madde 4

Taraf Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını ola-bildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.

### **Madde 5**

Taraf Devletler, bu Sözleşmenin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

### **Madde 6**

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.
2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

### **Madde 7**

1. Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır.
2. Taraf Devletler, özellikle çocuğun tabiiyetsiz kalması söz konusu olduğunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ederler.

### **Madde 8**

1. Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler.
2. Çocuğun kimliğinin unsurlarının bazılarında veya tümünden yasaya aykırı olarak yoksun bırakılması halinde, Taraf Devletler çocuğun kimliğine süratle yeniden kavuşturulması amacıyla gerekli yardım ve korumada bulunurlar.

### **Madde 9**

1. Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana-babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar. Ancak, ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmal edilmesi durumlarında ya da ana-babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgahının belirlenmesi amacıyla karara varılması

gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir.

2. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca girişilen her işlemde, ilgili bütün taraflara işleme katılma ve görüşlerini bildirme olanağı tanınır.

3. Taraf Devletler, ana-babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana-babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler.

4. Böyle bir ayrılık, bir Taraf Devlet tarafından girişilen ve çocuğun kendisinin ana veya babasının veya her ikisinin birden tutuklanmasını, hapsini, sürgün, sınır dışı edilmesini veya ölümünü (ki buna devletin gözetimi altında iken nedeni ne olursa olsun meydana gelen ölüm dahildir) tevlit eden herhangi benzer bir işlem sonucu olmuşsa, bu Taraf Devlet, istek üzerine ve çocuğun esenliğine zarar vermemek koşulu ile; ana-babaya, çocuğa veya uygun olursa, ailenin bir başka üyesine, söz konusu aile bireyinin ya da bireylerinin bulunduğu yer hakkında gereken bilgiyi verecektir. Taraf Devletler, böyle bir istemin başlı başına sunulmasının ilgili kişi veya kişiler bakımından aleyhe hiç bir sonuç yaratmamasını ayrıca taahhüt ederler. .

#### **Madde 10**

1. 9 uncu Maddenin 1 inci fıkrası uyarınca Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, çocuk veya ana-babası tarafından, ailenin birleşmesi amaçlarıyla yapılan bir Taraf Devlet ülkesine girme ya da onu terketme konusundaki her başvuru, Taraf Devletlerce olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınacaktır. Taraf Devletler, bu tür bir başvuru yapılmasının başvuru sahipleri veya aile üyeleri aleyhine sonuçlar yaratmamasını taahhüt ederler.

2. Ana-babası, ayrı devletlerde oturan bir çocuk olağanüstü durumlar hariç, hem ana hem de babası ile düzenli biçimde kişisel ilişkiler kurma ve doğrudan görüşme hakkına sahiptir. Bu nedenle ve 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasına göre Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, Taraf Devletler çocuğun ve ana-babasının Taraf Devletlerin ülkeleri dahil herhangi bir ülkeyi terketmeye ve kendi ülkelerine dönme hakkına saygı gösterirler. Herhangi bir ülkeyi terketme hakkı, yalnızca yasada öngörüldüğü gibi ve ulusal güvenliği, kamu düzenini, kamu sağlığı ve ahlak veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacı ile ve işbu Sözleşme ile tanınan öteki haklarla bağdaştığı ölçüde kısıtlamalara konu olabilir.

#### **Madde-11**

1. Taraf Devletler, çocukların yasadışı yollarla ülke dışına çıkarılıp geri döndürülmemesi halleriyle mücadele için önlemler alırlar.



2. Bu amaçla Taraf Devletler iki ya da çok taraflı anlaşmalar yapılmasını ya da mevcut anlaşmalara katılmayı teşvik ederler.

### **Madde-12**

1. Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanır.

2. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

### **Madde-13**

1. Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırları ile bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

2. Bu hakkın kullanılması yalnızca:

a) Başkasının haklarına ve itibarına saygı,

b) Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülme ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.

### **Madde14**

1. Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

2. Taraf Devletler, ana-babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler.

3. Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörülme ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da ahlaki ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir.

### **Madde15**

1. Taraf Devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler.

2. Bu hakların kullanılması, ancak yasayla zorunlu kılınan ve demokratik bir toplumda gerekli olan ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni yararına olarak ya da kamu sağlığı ve ahlakın ya da başkalarının hak ve

özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla yapılan sınırlamalardan başkalarıyla kısıtlandırılmaz.

### **Madde16**

1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz.
2. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

### **Madde17**

Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Bu amaçla Taraf Devletler:

- a) Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29 uncu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;
- b) Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler;
- c) Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;
- d) Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;
- e) 13 ve 18 inci maddelerde yer alan kurallar gözönünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.

### **Madde18**

1. Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana-babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabayı gösterirler. Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana-babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler her şeyden önce çocuğun yüksek yararını gözönünde tutarak hareket ederler.
2. Bu Sözleşmede belirtilen hakların güvence altına alınması ve geliştirilmesi için Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana-baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapar ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesini sağlarlar.



3. Taraf Devletler, çalışan ana-babanın, çocuk bakım hizmet ve tesislerinden, çocuklarının da bu hizmet ve tesislerden yararlanma hakkını sağlamak için uygun olan her türlü önlemi alırlar.

### **Madde-19**

1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.

2. Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.

### **Madde 20**

1. Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.

2. Taraf Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır.

3. Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslam Hukukunda kefalet (kafalah), evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir.

### **Madde 21**

Evlat edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraf Devletler, çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edecek ve aşağıdaki ilkeleri gerçekleştireceklerdir:

a) Bir çocuğun evlat edinilmesine ancak yetkili makam karar verir. Bu makam uygulanabilir yasa ve usullere göre ve güvenilir tüm bilgilerin ışığında; çocuğun, ana-babası, yakınları ve yasal vasisine göre durumunu gözönüne alarak ve gereken durumlarda tüm ilgililerle yapılacak görüşme

sonucu onların da evlat edinme konusundaki onaylarını alma zorunluluğuna uyarak, kararını verir.

b) Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde/ ülkelerarası evlat edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğunu kabul ederler.

c) Başka bir ülkede evlat edinilmesi düşünülen çocuğun, kendi ülkesinde mevcut evlat edinme durumuyla eşdeğer olan güvence ve ölçülerden yararlanmasını sağlarlar.

d) Ülkelerarası evlat edinmede, yerleştirmenin ilgililer bakımından yasadışı para kazanma konusu olmaması için gereken bütün önlemleri alırlar.

e) Bu maddedeki amaçları, uygun olduğu ölçüde, ikili ya da çok taraflı düzenleme veya anlaşmalarla teşvik ederler ve bu çerçevede, çocuğun başka bir ülkede yerleştirilmesinin yetkili makam veya organlar tarafından yürütülmesini güvenceye almak için çaba gösterirler.

## **Madde 22**

1. Taraf Devletler, ister tek başına olsun isterse ana babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve söz konusu Devletlerin taraf oldukları diğer Uluslararası Sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.

2. Bu nedenle, Taraf Devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetler arası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesi ile yeniden bir araya gelebilmesi için ana-babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak ayrı düşmüş bir çocuğa bu Sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana-babası ya da ailesinin başkaca üyelerinden hiçbirisi bulunmayan çocuğa da tanınacaktır.

## **Madde 23**

1. Taraf Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler.



2. Taraf Devletler, özürlü çocukların özel bakımdan yararlanma hakkını tanırlar ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun durumu ve ana-babanın veya çocuğa bakanların içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılmasını teşvik ve taahhüt ederler.
3. Özürlü çocuğun, özel bakıma gereksinimi olduğu bilincinden hareketle bu maddenin 2 nci fıkrası uyarınca yapılması öngörülen yardım, çocuğun ana-babasının ya da çocuğa bakanların parasal (malı) durumları gözönüne alınarak, olanaklar ölçüsünde ücretsiz sağlanır. Bu yardım; özürlü çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere düzenlenir ve çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını güder.
4. Taraf Devletler, uluslararası işbirliği ruhu içinde, özürlü çocukların koruyucu sıhhi bakımı, tıbbi, psikolojik ve işlevsel tedavileri alanlarına ilişkin gerekli bilgilerin alışverişi yanında, rehabilitasyon, eğitim ve mesleki eğitim hizmetlerine ilişkin yöntemlerin bilgilerini de içerecek şekilde ve Taraf Devletlerin bu alanlardaki güçlerini, anlayışlarını geliştirmek ve deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla bilgi dağıtımını ve bu bilgiden yararlanmayı teşvik ederler. Bu bakımdan, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri, özellikle gözönüne alınır.

#### **Madde 24**

1. Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.
2. Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle:
  - a) Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi;
  - b) Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımın ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması;
  - c) Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanısıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını gözönüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi;
  - d) Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması;
  - e) Bütün toplum kesimlerinin özellikle ana-babalar ve çocukların, çocuk



sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması;

f) Koruyucu sağlık bakımlarının, ana-babaya rehberliğini, aile planlanması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

4. Taraf Devletler, bu maddede tanınan hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini tedricen sağlamak amacıyla uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve teşviki konusunda karşılıklı olarak söz verirler. Bu konuda gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.

### **Madde 25**

Taraf Devletler, yetkili makamlarca korunma ve bakım altına alma, bedensel ya da ruhsal tedavi amaçlarıyla hakkında bir yerleştirme tedbiri uygulanan çocuğun, gördüğü tedaviyi ve yerleştirilmesine bağlı diğer tüm şartları belli aralıklarla gözden geçirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

### **Madde 26**

1. Taraf Devletler, her çocuğun, sosyal sigorta dahil, sosyal güvenlikten yararlanma hakkını tanır ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar.

2. Sosyal Güvenlik, çocuğun ve çocuğun bakımından sorumlu olanların kaynakları ve koşulları gözönüne alınarak ve çocuk tarafından ya da onun adına yapılan sosyal güvenlikten yararlanma başvurusuna ilişkin başkaca durumlar da gözönünde tutularak sağlanır.

### **Madde 27**

1. Taraf Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.

2. Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imkanlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana-babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer.

3. Taraf Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, ana-babaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.

4. Taraf Devletler, Taraf Devlet ülkesinde veya başka ülkede bulunsun; ana-babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alırlar. Özellikle çocuğa karşı mali sorumluluğu olan kişinin, çocuğun ülkesinden başka bir ülkede yaşaması halinde, Taraf Devletler bu konuya ilişkin uluslararası anlaşmalara katılmayı veya bu tür anlaşmalar ahdinin yanısıra başkaca uygun düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederler.

### **Madde 28**

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:
  - a) İlk öğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;
  - b) Orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;
  - c) Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;
  - d) Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;
  - e) Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.
2. Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.

### **Madde 29**

1. Taraf Devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler;
  - a) Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;
  - b) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;
  - c) Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;

d) Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;

e) Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi,

2. Bu maddenin veya 28 inci maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin Devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla, aykırı sayılacak biçimde yorumlanmayacaktır.

### **Madde 30**

Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların var olduğu Devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamaz.

### **Madde 31**

1. Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.

2. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

### **Madde 32**

1. Taraf Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler.

2. Taraf Devletler, bu maddenin uygulamaya konulmasını sağlamak için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemi alırlar. Bu amaçlar ve öteki uluslararası belgelerin ilgili hükümleri gözönünde tutularak, Taraf Devletler özellikle şu önlemleri alırlar:

a) İşe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tesbit ederler;

b) Çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemeleri yaparlar.

c) Bu maddenin etkili biçimde uygulanmasını sağlamak için ceza veya başka uygun yaptırımlar öngörürler.

### **Madde 33**

Taraf Devletler, çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psicotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar.

### **Madde 34**

Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla Taraf Devletler özellikle:

- a) Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;
  - b) Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini;
  - c) Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini,
- önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar.

### **Madde 35**

Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar.

### **Madde 36**

Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.

### **Madde 37**

Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

- a) Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacaktır. Onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.
- b) Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.

- c) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri gözönünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.
- d) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

### **Madde 38**

1. Taraf Devletler, silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun, çocukları da kapsayan insani kurallarına uymak ve uyulmasını sağlamak yükümlülüğünü üstlenirler.
2. Taraf Devletler, onbeş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için uygun olan bütün önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, özellikle onbeş yaşına gelmemiş çocukları askere almaktan kaçınırlar. Taraf Devletler, onbeş ile onsekiz yaş arasındaki çocukların silah altına alınmaları gereken durumlarda, önceliği yaşça büyük olanlara vermek için çaba gösterirler.
4. Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslararası insani hukuk kuralları tarafından öngörülen yükümlülüklerine uygun olarak, Taraf Devletler, silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alırlar.

### **Madde 39**

Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir.

### **Madde 40**

1. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı

ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları gözönünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.

2. Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri gözönünde tutularak Taraf Devletler özellikle, şunları sağlarlar:

a) İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmal nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlalde bulunduğu da kabul edilmeyecektir.

b) Hakkında ceza kanununu ihlal iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir:

i) Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak;

ii) Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak;

iii) Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu gözönüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması;

iv) Tanıklık etmek ya da suç ikrarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması;

v) Ceza yasasını ihlal ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi;

vi) Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması;

vii) Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;

3. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlal ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:

- a) Ceza Yasasını ihlal konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığını kabulü;
- b) Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.
4. Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.

#### **Madde 41**

Bu Sözleşmede yer alan hiçbir husus, çocuk haklarının gerçekleştirilmesine daha çok yardımcı olan ve;

- a) Bir Taraf Devletin yarasında; veya
- b) Bu Devlet bakımından yürürlükte olan uluslararası hukukta yer alan hükümleri etkilemeyecektir.

## **II. KISIM**

#### **Madde 42**

Taraf Devletler, Sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamayı taahhüt ederler.

#### **Madde 43**

1. Taraf Devletlerin bu Sözleşme ile üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirme konusunda kaydettikleri ilerlemeleri incelemek amacıyla, görevleri aşağıda belirtilen bir Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur.
2. Komite bu Sözleşme ile hükme bağlanan alanda yetenekleriyle tanınmış ve yüksek ahlak sahibi on uzmandan oluşur. Komite üyeleri Taraf Devletlerce kendi vatandaşları arasından ve kişisel olarak görev yapmak üzere, adil bir coğrafi dağılımı sağlama gereği ve başlıca hukuk sistemleri gözönünde tutularak seçilirler.
3. Komite üyeleri, Taraf devletlerce gösterilen kişiler listesinden gizli oyla seçilirler. Her Taraf Devlet, vatandaşları arasından bir uzmanı aday gösterebilir.
4. Komite için ilk seçim, bu Sözleşmenin yürürlüğe girişini izleyen altı ay içinde yapılır. Sonraki seçimler iki yılda bir yapılır. Her seçim tarihinden en

az dört ay önce, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, Taraf Devletleri iki ay içinde adaylarını göstermeye yazılı olarak davet eder. Daha sonra Genel Sekreter böylece belirlenen kişilerden, kendilerini gösteren Taraf Devletleri de işaret ederek, alfabetik sıraya göre oluşturduğu bir listeyi, Taraf Devletlere bildirir.

5. Seçimler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde, Genel Sekreter tarafından davet edilen Taraf Devletler toplantılarında yapılır. Nisabı, Taraf Devletlerin üçte ikisinin oluşturduğu bu toplantılarda, hazır bulunan ve oy kullanan Devletlerin salt çoğunluğuyla en fazla oy alan kişiler Komiteye seçilir.

6. Komite üyeleri dört yıl için seçilir. Aday gösterildikleri takdirde yeniden seçilebilirler. İlk seçimde seçilmiş olan beş üyenin görevi iki yıl sonra sona erer, bu beş üyenin isimleri ilk seçimden hemen sonra toplantı başkanı tarafından çekilen kura ile belirlenir.

7. Bir komite üyesinin ölmesi veya çekilmesi ya da başka herhangi bir nedenle bir üyenin Komitedeki görevlerini yapamaz hale gelmesi durumunda adaylığını öneren Taraf Devlet, Komitenin onaylaması koşuluyla, böylece boşalan yerdeki görev süresi doluncaya kadar, kendi vatandaşları arasından başka bir uzmanı atayabilir.

8. Komite, iç tüzüğünü kendisi belirler.

9. Komite, memurlarını iki yıllık bir süre için seçer.

10. Komite toplantıları olağan olarak Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde ya da Komite tarafından belirlenecek başka uygun bir yerde yapılır. Komite olağan olarak her yıl toplanır. Komite toplantılarının süresi, gerektiğinde, Genel Kurulca onaylanmak koşuluyla, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin bir toplantısıyla belirlenir veya değiştirilir.

11. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri gerekli maddi araçları ve personeli bu Sözleşme ile kendisine verilen görevleri etkili biçimde görebilmesi amacıyla, Komite emrine verir.

12. Bu Sözleşme uyarınca oluşturulan Komitenin üyeleri, Genel Kurulun onayı ile, Birleşmiş Milletler Teşkilatının kaynaklarından karşılanmak üzere, Genel Kurulca saptanan şart ve koşullar çerçevesinde kararlaştırılan ücreti alırlar.

#### **Madde 44**

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakları yürürlüğe koymak için, aldıkları önlemleri ve bu haklardan yararlanma konusunda gerçekleştirilen ilerlemeye ilişkin raporları:

a) Bu Sözleşmenin, ilgili Taraf Devlet bakımından yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak iki yıl içinde,



b) Daha sonra beş yılda bir,

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığı ile Komiteye sunmayı taahhüt ederler.

2. Bu madde uyarınca hazırlanan raporlarda, bu Sözleşmeye göre üstlenilen sorumlulukların, şayet varsa, yerine getirilmesini etkileyen nedenler ve güçlükler belirtilecektir. Raporlarda ayrıca, ilgili ülkede Sözleşmenin uygulanması hakkında Komiteyi etraflıca aydınlatacak biçimde yeterli bilgi de bulunacaktır.

3. Komiteye etraflı bilgi içeren bir ilk rapor sunmuş olan Taraf Devlet, bu maddenin 1 (b) bendi gereğince sunacağı sonraki raporlarında daha önce verilmiş olan temel bilgileri tekrarlamayacaktır.

4. Komite, Taraf Devletlerden Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin her türlü ek bilgi isteminde bulunabilir.

5. Komite, iki yılda bir Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığı ile Genel Kurula faaliyetleri hakkında bir rapor sunar.

6. Taraf Devletler kendi raporlarının ülkelerinde geniş biçimde yayımını sağlarlar.

#### **Madde 45**

Sözleşmenin etkili biçimde uygulanmasını geliştirme ve Sözleşme kapsamına giren alanda uluslararası işbirliğini teşvik etmek amacıyla:

a) Uzmanlaşmış kurumlar, UNICEF ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organları, bu Sözleşmenin kendi yetki alanlarına ilişkin olan hükümlerinin uygulanmasının incelenmesi sırasında, temsil edilmek hakkına sahiptirler. Komite; uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve uygun bulunduğu öteki yetkili kuruluşları, kendi yetki alanlarını ilgilendiren konularda uzman olarak görüş vermeye davet edebilir. Komite, uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organlarını kendi faaliyet alanlarına ilişkin kesimlerde Sözleşmenin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir;

b) Komite, uygun bulunduğu takdirde, Taraf Devletlerce sunulmuş, bir istem içeren ya da teknik danışma veya yardım ihtiyacını belirten her raporu, gerekiyorsa Komitenin bu istek veya ihtiyaca ilişkin tavsiye ve gözlemlerini de ekleyerek, uzmanlaşmış kurumlara, UNICEF'e ve öteki yetkili kuruluşlara gönderir;

c) Komite, Genel Kurula Genel Sekreterden Komite adına çocuk haklarına ilişkin sorunlarda incelemeler yaptırması isteğinde bulunulmasını, tavsiye edebilir;

d) Komite, bu Sözleşmenin 44 ve 45 inci maddeleri uyarınca alınan bilgilere dayanarak, telkin ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Bu telkin ve

genel nitelikteki tavsiyeler, ilgili olan her Taraf Devlete gönderilir ve şayet varsa, Taraf Devletlerin yorumları ile birlikte Genel Kurulun dikkatine sunulur.

### **III. KISIM**

#### **Madde 46**

Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.

#### **Madde 47**

Bu Sözleşme onaylamaya bağlı tutulmuştur. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

#### **Madde 48**

Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açık olacaktır. Katılma belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

#### **Madde 49**

1. Bu Sözleşme, yirminci onay ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi tarihini izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.
2. Yirminci onay ya da katılma belgesinin tevdiinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayacak ya da ona katılacak Devletlerin her biri için, bu Sözleşme, sözkonusu Devletin onay ya da katılma belgesini tevdi tarihinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

#### **Madde 50**

1. Bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve buna ilişkin metni Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edebilir. Genel Sekreter bunun üzerine değişiklik önerisini Taraf Devletlere, önerinin incelenmesi ve oya konulması amacıyla bir Taraf Devletler Konferansı oluşturulmasını isteyip istemediklerini kendisine bildirmeleri kaydıyla, iletir. Böyle bir duyuru tarihini izleyen dört ay içinde Taraf Devletlerin en az üçte biri söz konusu konferansın toplanmasından yana olduklarını ifade ederlerse Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilatı çerçevesinde bu konferansı düzenler. Konferansta hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen her değişiklik, onay için Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulur.
2. Bu maddenin 1 inci fıkrasında yer alan hükümlere uygun olarak kabul edilen bir değişiklik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylandığı ve bu

Sözleşmeye Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edildiği zaman yürürlüğe girer.

3. Bir değişiklik yürürlüğe girdiği zaman, onu kabul eden Taraf Devletler bakımından bağlayıcılık taşır. Öteki Taraf Devletler bu Sözleşme hükümleri ve daha önce kabul ettikleri her değişiklikle bağlı kalırlar.

#### **Madde 51**

1. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, onay ya da katılma anında yapılabilecek çekincelerin metnini alacak ve bütün Devletlere bildirecektir.

2. Bu Sözleşmenin amacı ve konusu ile bağdaşmayan hiçbir çekinceye izin verilmeyecektir.

3. Çekinceler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterince, geri alınacağına ilişkin bildirimde bulunma yoluyla her zaman geri alınabilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, bütün Devletleri haberdar eder. Böyle bir bildirim, Genel Sekreter tarafından alındığı tarihte işlerlik kazanır.

#### **Madde 52**

Bir Taraf Devlet, bu Sözleşmeyi, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine vereceği yazılı bildirim yoluyla feshedebilir. Fesih, bildirim Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden bir yıl sonra geçerli olur.

#### **Madde 53**

Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, bu Sözleşmenin tevdi makamı olarak belirlenmiştir.

#### **Madde 54**

İngilizce, Arapça, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri de aynı derecede geçerli olan bu Sözleşmenin özgün metni, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Hükümetleri tarafından tam yetkili kılınan aşağıda imzaları bulunan Temsilciler, yukarıdaki kuralların ışığında, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

“İhtirazi Kayıt:

Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 17, 29 ve 30. maddeleri hükümlerini T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmaktadır.”



# EĞİTİM İÇİN ÇOCUKLARIN HAKLARI VE İNSAN HAKLARI HAKKINDA EK KAYNAKLAR

AVRUPA KONSEYİ (<http://www.coe.int>)

- *PUSULA*

*Gençlerle İnsan Hakları Eğitimi üzerine el kitabı*

**İçerik:** Kitap, insan hakları konusunda çocuklar için kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. 5 bölümden oluşmaktadır. Öğretmenler çalışmalarında kullanabilmek için kitabın bütünü okumak zorunda değildir. Sadece onları en çok ilgilendiren bölümleri okuyabilirler.

**Yayın tarihi:** Mayıs 2002

ISBN: 92-871-4880-5

Internet: <http://eycb.coe.int/compass/>

- *AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ*

*Öğretmenler için başlama noktası*

**İçerik:** Harita iki bölümden oluşmaktadır. Sayfalarda yayının nasıl kullanılacağına, Avrupa Konseyi'ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne, uygulamada anlaşmanın kullanımına, Avrupa Konseyi'nin diğer yetkilerine ve ek çalışmalara dair temel bilgileri bulacaksınız. Öğrenciler için faaliyet örnekleri ve öğretmenler için talimatlarla Sözleşmenin kısa bir versiyonunun sunumu verilmiştir.

**Yayın tarihi:** Nisan 2001

Internet: [http://www.coe.int/T/E/Com/About\\_Coe/](http://www.coe.int/T/E/Com/About_Coe/)

Brochures/fiche\_dhIndex.asp#TopOfPage

- *EĞİTİM PAKETİ*

*Düşünceler, kaynaklar, metotlar ve gençler ve yetişkinlerle resmi olmayan kültürler arası eğitim için faaliyetler*

**İçerik:** Yayın iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm kültürler arası eğitim için bir başlangıç noktası ve anahtar fikirler sunar. İkinci bölüm ise bir dizi faaliyetler, metotlar ve kaynaklar sağlar. Yayın, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve diğer hoşgörüsüzlük türleri ve klişeleşmiş sorunlar için öğretici bir araçtır.

**Yayın tarihi:** Aralık 1998

Internet: [http://www.coe.int/T/E/human%5Frights/Ecri/3-](http://www.coe.int/T/E/human%5Frights/Ecri/3-Educational_resources/Education_Pack/Education_Pack_pdf.pdf)

[Educational\\_resources/Education\\_Pack/Education\\_Pack\\_pdf.pdf](http://www.coe.int/T/E/human%5Frights/Ecri/3-Educational_resources/Education_Pack/Education_Pack_pdf.pdf)

## UNESCO (<http://portal.unesco.org>)

### • ULUSLARARASI ANLAYIŞ İÇİN EĞİTİM

**İçerik:** Broşür UNESCO'nun on yıllardır iyi bir uluslararası anlayış ve herkes için eğitim yararına şartların düzeltilmesi için nasıl gayret ettiğini tasvir etmektedir. Bütün milletler için insan hakları, barış, demokrasi gibi önemli konularda zengin ve çeşitli düşünceler, deneyimler ve fikirler için bir kaynaktır. Özellikle öğrenciler ve öğretmenler için hazırlanmıştır.

**Yayın tarihi:** 1996

Internet: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001248/124833e.pdf>

## UNICEF (<http://unesco.org>)

### • ÖĞRENCİLERİN DEMOKRATİK KARAR ALMAYA KATILIMINI TEŞVİK

**İçerik:** Yayın, çocukların ve gençlerin katılımı hakkında sorular üzerine yoğunlaşmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi temelinde gençlerin katılımının önemini, aktif katılımlarını ve karar alma süreçlerine (ailede, okulda, yaşadıkları yerlerde, gençlik kuruluşlarında ve diğer kuruluşlarda) katılımlarını vurgulamaktadır. Bazı ülkelerde olumlu uygulama örneklerini listelemiştir.

**Yayın tarihi:** 2001

ISBN: 88-85401-73-2

### • BENİMKİ GİBİ BİR YAŞAM

**İçerik:** Yayın 9-12 yaş grubu çocuklar için düzenlenmiştir. Çocuk haklarına saygı kapsamlı bir şekilde verilmiştir. Çocukların yaşamları, kişisel hayat hikayeleri, yaşam koşulları ve daha iyi bir dünya için besledikleri umutlar anlatılarak verilmiştir.

**Yayın tarihi:** 2001

ISBN: 0-7894-8859-0

## ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ (<http://www.amnesty.org>)

### • İLK ADIMLAR

*İnsan Hakları Eğitimine Başlangıç İçin El Kitabı*

**İçerik:** Gençlerin eğitiminde yer alan ve çalışmalarına insan hakları eğitimi dahil etmek isteyen öğretmenler ve diğer kişiler için tasarlanmıştır. Yayın, ilkokul ve ortaokuldaki çocukların insan hakları eğitimi için kullanışlı yöntemler sunmaktadır. Yayın ayrıca, ilgili diğer yayınlar, kuruluşlar



ve internet sayfaları ile bağlantılı bir dizi başvuru ve bağlantıları da sağlamaktadır.

**Yayın tarihi:** 1997, Londra

Internet: <http://erc.hrea.org/Library/teachers/first-steps.html>

• **ÇOCUKLAR İÇİN İNSAN HAKLARI**

*3-12 Yaş Arası Çocuklara İnsan Hakları Eğitimi İçin Program*

**İçerik:** Kitap, her biri BM Çocuk Hakları Bildirgesi'nin birer maddesini içeren 10 bölümden oluşmaktadır. Kitaptaki yöntemler beden eğitimi, sosyoloji, matematik, tarih, resim ve dil eğitimi için kullanışlı yöntemlerdir.

**Yayın tarihi:** 1992

**İNSAN GUVENLİĞİ AĞI**

<http://www.humansecuritynetwork.org/>

• **İNSAN HAKLARINI ANLAMAK:**

*İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ ÜZERİNE EL KİTABI*

**İçerik:** İnsan haklarının evrenselliğine dayanan hassas bir kültür yaklaşımı yansıtan, insan hakları eğitimcileri için çok kapsamlı bir el kitabıdır. Hem yetişkinlerin hem de gençlerin insan hakları eğitiminde kullanılan çeşitli pedagojik metotları içerir.

**Yayın tarihi:** 2003, Avrupa İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi ve Araştırma Merkezi, Graz

ISBN: 3-214-082322-8

**İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ BİRLİĞİ- (İHEB) <http://www.hrea.org/>**

• **İNSAN HAKLARI İÇİN POPÜLER EĞİTİM**

*Eğitimci ve Öğretmenler için 24 Katılımcı Egzersiz*

**İçerik:** Eğitimci el kitabı, çocukların ve kadınların sorunlarını vurgulayan resmi olmayan eğitim, adalet kurallarına saygı, insan hakları ve sorumlulukları arasındaki bağlantılar, sivil toplumun oluşturulması, önyargılara karşı durmak, "yetki bilgisi" v.b. için düzenlenmiştir. El kitabının yöntemleri yaygın eğitim için düzenlenirken çeşitli kültürlerle ve ortamlara uyarlanabilir. Aynı zamanda resmi eğitim programlarında başarılı bir şekilde kullanılmaktadır.

**Yayın tarihi:** 2000

ISBN: 0-9706059-0-0

Internet: <http://www.hrea.org/pubs/claude00.html>

• *İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ KAYNAK KİTABI*

**İçerik:** İnsan hakları eğitimi kuruluşları ve faaliyetleri kılavuzunu, dünya çapında önerilen insan hakları dersleri ve eğitimi genel açıklamasını, açıklamalı insan hakları eserlerini ve bazı kurumların listesini içeren uluslararası kapsamlı bir rehberdir.

**Yayın tarihi:** 2000

İnternet: <http://www.hrea.org/pubs/elbers00.html>

**İNSAN HAKLARI İNTERNETİ - IHI (<http://www.hri.ca/>)**

• *İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ EL KİTABI*

**İçerik:** Yayın insan hakları hakkında bir dizi eğitim içinde yayınlanmıştır. Öğretmenlere insan hakları eğitimi kültürünü yerleştirmek için kaynaklar ve faaliyetler hakkında bilgi verir.

**Yayın tarihi:** 2000

İnternet: <http://www.hri.ca/publications/new/hreduhandbook/>

**DİĞER FAYDALI İNTERNET BAĞLANTILARI**

Avrupa Konseyi - Gençlik: [http://www.coe.int/T/E/Cultural\\_Co-operation/youth/](http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/youth/)

UNICEF- Özet: <http://www.unicef.org/teachers/compendium/index.html>

Çocukları Kurtarın: <http://savethechildren.org>

Çocuk Hakları Danışma Ağı: <http://www.crin.org>

İnsan Hakları İzleme Örgütü (Çocukların Hakları Şubesi):  
<http://hrw.org/children/about.htm>

İnsan Hakları İnterneti (Çocukların Hakları): <http://www.hri.ca/children>



## ANKET

Bu anketin amacı çocukların haklarının öğretimi ve öğrenimi üzerine BİZİM HAKLARIMIZ kartlarının etkilerini araştırmaktır. Ayrıca çocukların haklarının öğretimi konusundaki görüşlerinizle de ilgilenmekteyiz. Soruların hiçbirinde doğru ya da yanlış cevap yoktur.

ÜLKENİZ:

- Çocukların Hakları ve İnsan Hakları aşağıdaki uluslararası belgeler hakkında yeterli bilginiz olduğunu düşünüyor musunuz?

	Evet	Hayır
<i>Çocuk Hakları Sözleşmesi</i>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<i>İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi</i>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
<i>Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi</i>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Aşağıdaki değerlendirmelerin amacı insan ve çocuk hakları ile ilgili olarak görüşlerinizi öğrenmektir.

Lütfen her bir durumu okuyun ve görüşünüzü belirten kareyi seçin.

- Çocuk ve insan hakları okulda ve günlük yaşamda önemlidir.  
*Tamamen katılıyorum*  *Katılıyorum*  *Katılmıyorum*  *Hiç katılmıyorum*
- Çocuk ve insan hakları bir hayaldir. Okulda ve günlük yaşamda gerçekleştirilemez.  
*Tamamen katılıyorum*  *Katılıyorum*  *Katılmıyorum*  *Hiç katılmıyorum*
- Çocuk ve insan hakları sadece zengin ülkelerin gerçekleştirebileceği bir lükstür. Fakir ülkeler bunu gerçekleştiremez.  
*Tamamen katılıyorum*  *Katılıyorum*  *Katılmıyorum*  *Hiç katılmıyorum*
- Öğretmenler öğrencilerin görüşlerine saygı duyarlar ve onları sınıfta görüşlerini açıklamaları için cesaretlendirirler.  
*Tamamen katılıyorum*  *Katılıyorum*  *Katılmıyorum*  *Hiç katılmıyorum*
- Kartların çocukları çocuk haklarını öğrenmeleri konusunda teşvik etmek için uygun öğretici araçlar olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet  Hayır





- Sizce öğrencileri, onları doğrudan ilgilendiren konular (kişisel haklar) mı teşvik etmektedir yoksa öğrenme metodundan mı hoşlanmaktadırlar?

*Lütfen sadece bir kareyi işaretleyin*

Bizim işlediğimiz konular (bireysel haklar) öğrencileri teşvik etmiştir.

Öğrenciler esas olarak öğrenme metoduyla ilgilenmektedirler.

Öğrenciler öğrenme metodunun yanı sıra konuyla da ilgilenmektedirler.

- Lütfen eğitim kartlarıyla işlenen ve öğrencileriniz tarafından en çok kabul gören 3 hak veya faaliyeti yazınız. Neden?

a) Neden?

b) Neden?

c) Neden?

- Okul çevrenizde en çok hangi tür şiddet görülmektedir?

*Lütfen uygun kutu ya da kutuları işaretleyiniz.*

a) kabadayılık

b) sözlü şiddet

c) fiziksel şiddet

d) diğer (lütfen, listeleyiniz)

- Okulunuz hoşgörü konusunda yeterli dikkati gösteriyor mu?

*Evet Hayır*

- Öğrenciler BİZİM HAKLARIMIZ projesinden önce çocuk hakları konusuna aşina mıydı?

*Hayır (hiç)  Evet (bütün haklar)  Bir kısmına (sadece birkaç hak)*

- Bireysel faaliyetlerin uygulanmasından sonra çocuklar/öğrenciler hakların ihlalinin farkına varıyorlar mı ya da örnek bir durum belirtebilirler mi?

*Hayır (hiç)  Evet (bütün haklar)  Bir kısmına (sadece birkaç hak)*

Hangisi BİZİM HAKLARIMIZ kartlarının en önemli etkilerindendir?

*Lütfen sadece bir tanesini işaretleyiniz:*

- Günlük etkileşimde, öğrenciler hakların ihlalinin farkındadır ve çocuk hakları konusunda daha fazla hassastır.

*Tamamen katılıyorum Katılıyorum Kısmen katılıyorum Hiç katılmıyorum*

- Öğrenciler sosyal çevrelerinde ayrımcılığa ve farklılığa daha fazla açıktır.

*Tamamen katılıyorum Katılıyorum Kısmen katılıyorum Hiç katılmıyorum*



- Bu kartları kullanarak öğrenciler çocuk haklarına daha eleştirel bakmayı öğrenmişlerdir ve bunları sadece kişisel çıkarları için kullanmamaktadırlar.

*Tamamen katılıyorum*  *Katılıyorum*  *Kısmen katılıyorum*  *Hiç katılmıyorum*

- Bu kartları kullanarak, öğrenciler en çok ihmal edilen çocuk gruplarının (özel bakıma ihtiyaç duyan çocuklar ve fakir aile çocukları) insan haklarına saygı duymak konusunda daha hassas hale geldiler.

*Tamamen katılıyorum*  *Katılıyorum*  *Kısmen katılıyorum*  *Hiç katılmıyorum*

- Bu kartları kullanarak çocuk haklarıyla ilgili benzer projelerin uygulamasını kolaylaştırmaya yardımcı olacak bilgi sahibi oldum.

*Tamamen katılıyorum*  *Katılıyorum*  *Kısmen katılıyorum*  *Hiç katılmıyorum*

- Çocuk ve insan haklarını öğretme ve öğrenme konularında ek eğitim almayı ister misiniz?

*Evet*  *Hayır*

*Eğer EVET dediyseniz lütfen aşağıdaki soruyu yanıtlayınız.*

- Çocuk ve insan hakları konularının hangi alanlarında öğretme ve öğrenme bilginizi artırmak istersiniz?

*Uygun kareyi işaretleyiniz.*

Çocuk ve insan hakları konularında uygun içerikleri öğretme ve öğrenme

Çocuk ve insan haklarını öğretme ve öğrenme şekil ve metotları

Çocuk ve insan hakları konusunda öğretmenler arasında planlamada ve sınıfta uygulamada işbirliği

- Hoşgörü öğrenimi ve öğretimi konusundaki eğitimde gönüllü olarak yer almak ister misiniz?

*Evet*  *Hayır*

*Eğer EVET dediyseniz aşağıdaki soruyu yanıtlayınız*

- Hoşgörü öğretiminin hangi alanlarında bilginizi geliştirmek istersiniz?

*Lütfen tercihinize uygun kutuyu işaretleyiniz*

Hoşgörü öğretimi ve öğrenimi içeriği

Hoşgörü öğretimi ve öğrenimi yöntemleri



BİZİM HAKLARIMIZ kartlarının uygulamasıyla çocuk haklarının öğrenilmesi ve öğretilmesi anket sorularını zaman ayırıp yanıtladığınız için çok teşekkür ederiz.

Lütfen yanıtlarınızı aşağıdaki adrese gönderiniz:

Mitja Sardoč, Educational Research Institute, Gerbičeva 62,  
1000, Ljubljana, SLOVENIA

## AGİT - KATILIMCI ÜLKELER

- Almanya
- Amerika Birleşik Devletleri
- Andorra
- Arnavutluk
- Avusturya
- Azerbaycan
- Belarus
- Belçika
- Bosna-Hersek
- Bulgaristan
- Çek Cumhuriyeti
- Danimarka
- Ermenistan
- Estonya
- Finlandiya
- Fransa
- Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
- Gürcistan
- Hırvatistan
- Hollanda
- İngiltere
- İrlanda
- İspanya
- İsveç
- İsviçre
- İtalya
- İzlanda
- Kanada
- Kazakistan
- Kırgızistan
- Letonya
- Lihtenştayn
- Litvanya
- Lüksemburg
- Macaristan
- Makedonya
- Malta
- Moldova
- Monako
- Norveç
- Özbekistan
- Polonya
- Portekiz
- Romanya
- Rusya Federasyonu
- San Marino
- Sırbistan ve Karadağ
- Slovakya
- Slovenya
- Tacikistan
- Türkiye
- Türkmenistan
- Ukrayna
- Vatikan
- Yunanistan



## HAKLARIMIZ

10-12 yaşlarındaki çocukların hakları ile ilgili bir eğitim aracıdır.

Yayınlayan:  
Slovenya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı  
Prešernova 25  
1000 Ljubljana  
Slovenya

Yazarlar:  
Blanka Jamnič  
Lana Kalčina  
Andreja Barle Lakota  
Zoran Pavlovič  
Mitja Sardoč

Resimleyen: Matjaz Schmidt

Düzenleyen: Jaša Schmidt

Ljubljana, 2005